

ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U 2010. GODINI

Podgorica, decembar 2010.godine

1. Uvodne napomene

Analiza je pripremljena na osnovu Programa rada Vlade Crne Gore za 2010. godinu, kojim je predviđeno da Ministarstvo rada i socijalnog staranja uradi Analizu nezaposlenosti u 2010. godini, kojom će se dati pregled osnovnih pokazatelja o stanju i prisutnim trendovima na tržištu rada.

Pristup u izradi ove analize je donekle drugačiji u odnosu na do sada rađene. Naime, namjera je bila da se u sažetoj formi, u zadatom obimu bez potrebe za sižeom, obuhvate najvažnija kretanja na tržištu rada, kroz sagledavanje opštih trendova i stanja na tržištu rada za period od jedanaest mjeseci 2010. godine, u komparaciji sa istim periodom prošle godine.

Opšti trendovi ukazuju na to da je globalna ekonomska kriza zaustavila dugogodišnja pozitivna kretanja na tržištu rada, da se taj uticaj ispoljio skoro godinu dana kasnije u odnosu na bankarski i realni sektor, ali i uticao da indikatori tržišta rada na kraju 2009. godine budu nepovoljniji u odnosu na prethodnu godinu.

Kretanja u ovoj godini pokazuju da se uticaj krize na tržište rada nastavio i, uprkos pozitivnim uticajima sezone na trend porasta nezaposlenosti, u odnosu na isti period prošle godine smanjena je tražnja za radnom snagom, manji je obim zapošljavanja, smanjen broj zapošljavanja stranaca, a na strani ponude povećala se nezaposlenost visokoškolaca.

S druge strane, činjenica da je broj zaposlenih lica sa evidencije Zavoda približan broju zaposlenih stranaca za 11 mjeseci ove godine, uprkos ukupno smanjenoj tražnji, govori o tome da je strukturna neusklađenost ponude i tražnje i dalje izražena, ali ukazuje i na to da se intezitet sezonske tražnje u vrhu turističke sezone objektivno ne može zadovoljiti raspoloživom ponudom domicilne radne snage, bez zapošljavanja stranaca.

Obrada problematike vršena je na osnovu raspoložive faktografske građe, a prije svega, podataka, evidencija i analitičkih materijala Zavoda za zapošljavanje Crne Gore i MONSTAT-a.

2. Pregled stanja na tržištu rada Crne Gore

2.1. Opšti trend

Nakon skoro desetogodišnjeg perioda smanjenja nezaposlenosti, usporavanje ekonomske aktivnosti usljed globalne ekonomske krize u 2009. godini, od četvrtog kvartala se počelo naglašenije odražavati i na crnogorsko tržište rada, mada uz veću fleksibilnost u upoređenju sa zemljama iz okruženja. Aktivnosti koje je do sada sprovedla Vlada, uključujući pored ostalog, sprovođenje projekta „Posao za vas“, smanjenje poreza i doprinosa na zarade i realizaciju aktivnih mjera za zapošljavanje, doprinijele su da se izbjegnu drastičnije posledice na tržištu rada.

No, i pored toga, ekonomska kriza je uticala da su indikatori tržišta rada na kraju 2009. godine nepovoljniji u odnosu na prethodnu godinu, bilo da se oni sagledavaju iz Ankete o radnoj snazi ili iz administrativnih izvora:

- **Zaposlenost i nezaposlenost** – Prema Anketi o radnoj snazi u 2009. godini bilo je **zaposleno** 211.700 lica ili za 3,5% manje u odnosu na 2008. godinu. Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje na kraju 2009. godine bilo je 30.477 nezaposlenih lica ili 5,7% više u odnosu na 2008. godinu.
- **Stopa nezaposlenosti** populacije od 15–64 godine, prema Anketi o radnoj snazi, povećana je sa 16,9% u 2008. na 19,2% u 2009. godini, ili za 13,6%, dok je stopa registrovane nezaposlenosti povećana sa 10,74% na 11,42% ili za 8,3%.
- **Broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta** od strane poslodavaca smanjen je sa 65.499 na 48.903 radna mjesta, ili za 25,4%.
- **Broj zaposlenih sa evidencije Zavoda** smanjen je sa 42.279 u 2008. godini na 20.944 lica u 2009. godini, ili za preko 50%.
- **Zapošljavanje stranaca** se u 2008. godini vršilo u skladu sa Uredbom o radnom angažovanju nerezidentnih lica i tokom cijele godine radno je angažovano 57.300 nerezidenata. U 2009. godini stranci su zapošljavani u skladu sa Zakonom o zapošljavanju i radu stranaca i Zavod za zapošljavanje je tokom 2009. godine izdao 17.108 dozvola za zapošljavanje i rad stranaca.

Dakle, snažan uticaj ekonomske i finansijske krize na ekonomiju Crne Gore u 2009. godini, sa teškoćama u održavanju likvidnosti bankarskog sektora koje su se prenijele na realni sektor sa svom složenošću mnogostrukih veza u nizu dužničko povjerilačkih odnosa, uslovio je slabljenje privredne aktivnosti i pad osnovnih makro-ekonomskih pokazatelja. Dinamički tok ispoljavanja uticaja krize

na tržište rada tokom godine, ukazivao je na izvjesno zakašnjele efekte u odnosu na razvijene ekonomije i neke zemlje u okruženju, ali prethodno saopšteni indikatori pokazuju da je globalna ekonomska kriza u znatnoj mjeri uticala na stanje i kretanja na tržištu rada.

2.2. Kretanja na tržištu rada za period od jedanaest mjeseci 2010. godine

Trend rasta nezaposlenosti koji je započeo krajem trećeg kvartala prošle godine, nastavio se sve do kraja aprila mjeseca ove godine. Broj nezaposlenih lica na evidenciji Zavoda za zapošljavanje povećan je sa 27.269 krajem septembra prošle godine na 33.054 lica krajem aprila ove godine. U tom periodu broj nezaposlenih se povećao za 21,2%. Osim uobičajenog sezonskog uticaja na kretanje nezaposlenosti u ovim kvartalima, razlog za povećanje broja nezaposlenih je i to što su se u tom periodu na evidenciju Zavoda su prijavili radnici iz KAP-a i iz Rudnika boksita, Mljekare Podgorica, Duvanskog kombinata, Pobjede i dr.

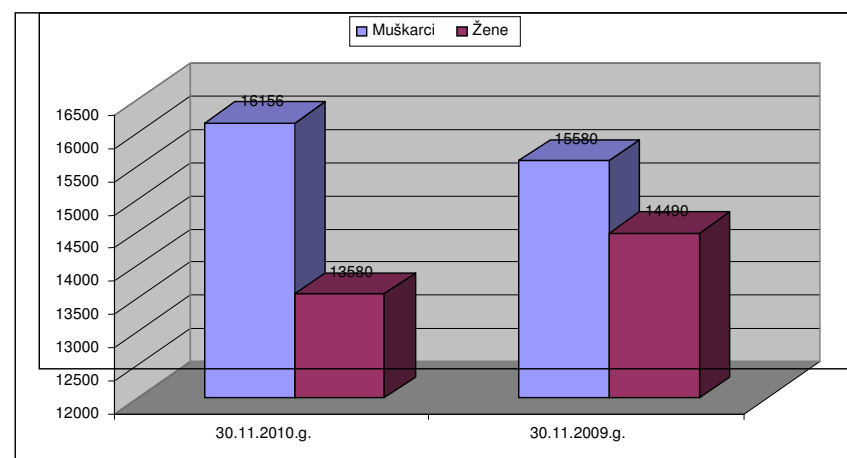
Počev od maja mjeseca 2010. godine pa sve do kraja avgusta, broj nezaposlenih lica na evidenciji Zavoda za zapošljavanje se smanjivao, tako da je u odnosu na aprilski maksimum (33.427) registrovane nezaposlenosti, na kraju avgusta broj nezaposlenih (30.755) smanjen za 8%.

Ovakva kretanja su rezultat sezonskog uticaja, koji, očekivano, u ovom periodu dovodi do smanjenja nezaposlenosti, kao i izvjesnog početka oporavka ekonomije od posledica globalne ekonomske krize.

Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje **na dan 30. novembar 2010. godine nalazilo se 32.070 nezaposlenih lica** (žena je bilo 14.490 ili 45,19%). U odnosu na 30. novembar 2009. godine (29.736 lica, a od toga 13.580 žena ili 45,67%) broj nezaposlenih je povećan za 2.334 lica ili za 7,85%.

Broj nezaposlenih

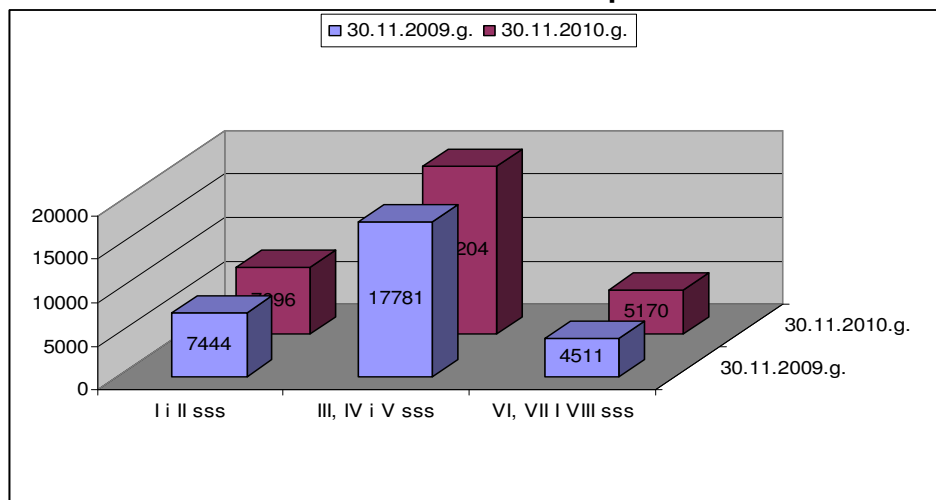
Graf. 1.

Stopa registrovane nezaposlenosti, na dan 30. novembar 2010. godine je bila **12,14%** (na isti dan prethodne godine 11,25%). Najniže stope nezaposlenosti su u opštinama Herceg Novi (7,88%), Bar (8,19%), Plužine (8,30%) i Budva (8,81%), a najveće u opštinama Bijelo Polje (18,47%), Mojkovac (18,32%) i Cetinje (17,80%). Stopa nezaposlenosti u Podgorici iznosi 10,98%.

Kvalifikaciona struktura nezaposlenih se nije bitnije promijenila u odnosu na prošlu godinu. Dominantno učešće (59,88%) pripada nezaposlenim sa III, IV i V stepenom obrazovanja (30.11.2009. godine 59,78%), potom nezaposleni sa I i II stepenom - 23,99%, (30.11.2009. godine 25,05%) i nezaposleni sa VI, VII i VIII stepenom - 16,13% (30.11.2009. godine 15,17%). U odnosu na prošlu godinu evidentirano je smanjenje učešća nezaposlenih sa nižim stepenom obrazovanja, a povećanje učešća nezaposlenih sa višim i visokim obrazovanjem u ukupnom broju nezaposlenih.

Kvalifikaciona struktura nezaposlenih Graf. 2.

Regionalno posmatrano, u sjevernom regionu je krajem novembra bilo 36,89% od ukupnog broja nezaposlenih (30.11.2009. godine 39,37%), u centralnom 45,57% (30.11.2009. godine 42,16%) i u primorskom regionu 17,54% (30.11.2009. godine 18,47%).

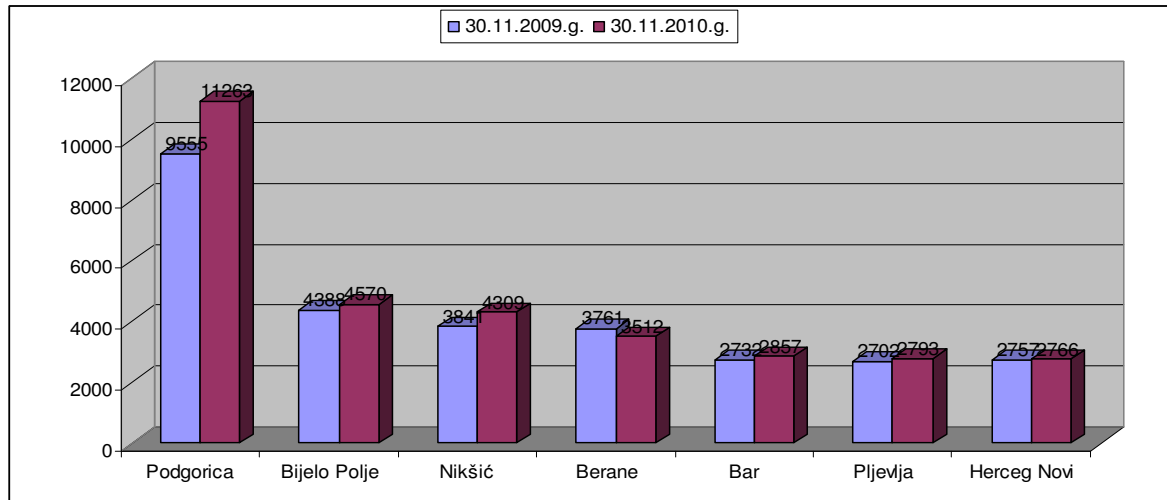
U odnosu na isti period prošle godine, povećanje broja nezaposlenih u sjevernom regionu je bilo 1,06%, u primorskom 2,44% i u centralnom 16,55%.

Posmatrano po Biroima rada (tabela1-Prilog) najviše nezaposlenih na dan 30. novembar 2010. godine, imali su Biro rada Podgorica (sa kancelarijama u Kolašinu, Danilovgradu i Cetinju) 11.263 lica ili 35,12% od ukupnog broja nezaposlenih (30.11.2009. godine 9.555 ili 32,13%) i Biro rada Bijelo Polje (sa Kancelarijom Mojkovac) 4.570 lica ili 14,25% (30.11.2009. godine 4.388 ili 14,76%).

Najmanji broj nezaposlenih lica je na području Biroa rada Herceg Novi (sa kancelarijama u Kotoru i Tivtu) 2.766 lica ili 8,62% (30.11.2009. godine 2.757 ili 9,27%) i u Birou rada Pljevlja (sa Kancelarijama Žabljak) 2.793 lica ili 8,71% (30.11.2009. godine 2.702 ili 9,09%).

Nezaposleni po biroima rada
– na dan 30.11.2009. i 30.11.2010. godine –

(Graf. 3.)

Nezaposlenost je najviše porasla u Birou rada Podgorica (indeks 117,88), Birou rada Nikšić (indeks 112,18) i Birou rada Bar (indeks 104,58), a do smanjenja nezaposlenosti je došlo u Birou rada Berane (indeks 93,38).

Posmatrano po opštinama nezaposlenost je najviše porasla u Mojkovcu (indeks 128,84), Podgorici (indeks 123,84) i Ulcinju (indeks 121,42), a do najvećeg smanjenja nezaposlenosti je došlo u opštinama Rožaje (indeks 82,07), Kotor (indeks 89,99) i Bar (indeks 93,64).

Starosna struktura i dalje pokazuje visoko učešće nezaposlenih u starosnoj dobi preko 50 godina, koji u ukupnom broju nezaposlenih krajem novembra ove godine učestvuju sa 37,8% (30.11.2009. godine 38,94%). Visoko učešće je i populacije do 25 godina, u ukupnom broju nezaposlenih učestvuju sa 18,9%, što je povećano u odnosu na isti period prošle godine (14,5%)

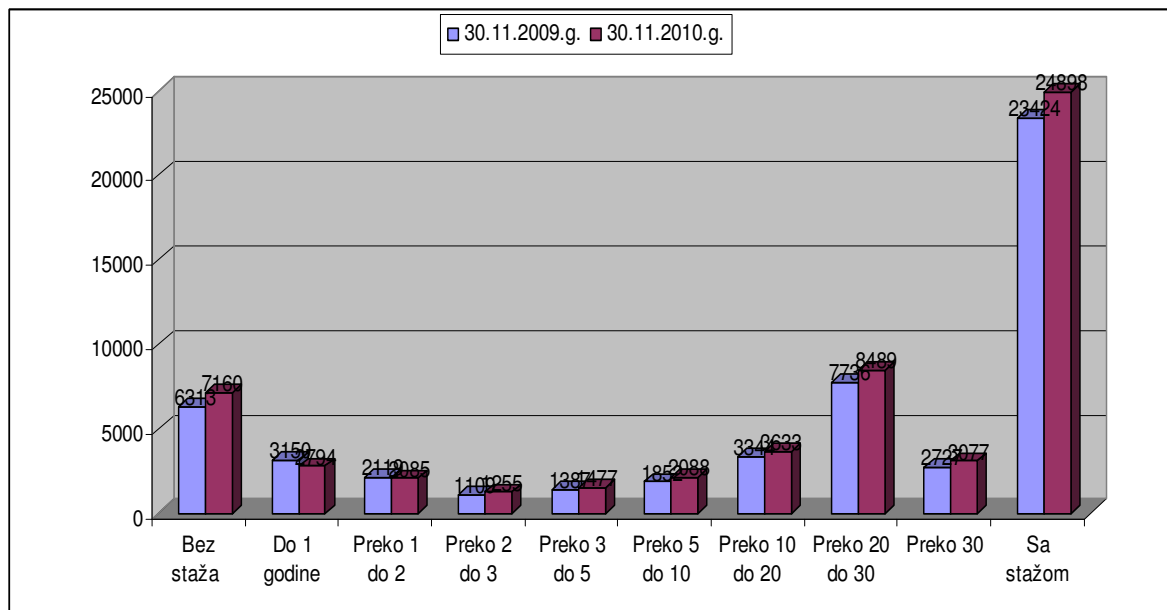
Dugoročna nezaposlenost (traženje zaposlenja preko jedne godine) je smanjena u odnosu na isti period prošle godine. Na zaposlenje preko jedne godine čeka 17.588 nezaposlenih ili 54,84%, dok ih je na isti dan prošle godine bilo 17.498 ili 58,9%. Treba istaći da je dugoročna nezaposlenost kod ženske populacije smanjena u odnosu na prošlu godinu sa 54,7% na 51,6%.

Struktura nezaposlenih lica na evidenciji Zavoda **sa aspekta dužine radnog staža** (Tabela 2 u prilogu) je u poređenju sa prošlom godinom neznatno promojenjena: bez evidentiranog radnog staža krajem novembra ove godine je bilo 7.160 lica, ili 22,33% od ukupno nezaposlenih, a na isti dan prošle godine 6.315 lica ili 21,27%. Sa radnim stažom je bilo 24.898 lica ili 77,67% (na dan 30.11.2009. godine 23.424 lica ili 78,73%).

Nezaposleni prema radnom stažu i stepenima stručne spreme

– na dan 30.11.2009. i 30.11.2010. godine –

(Graf. 4.)

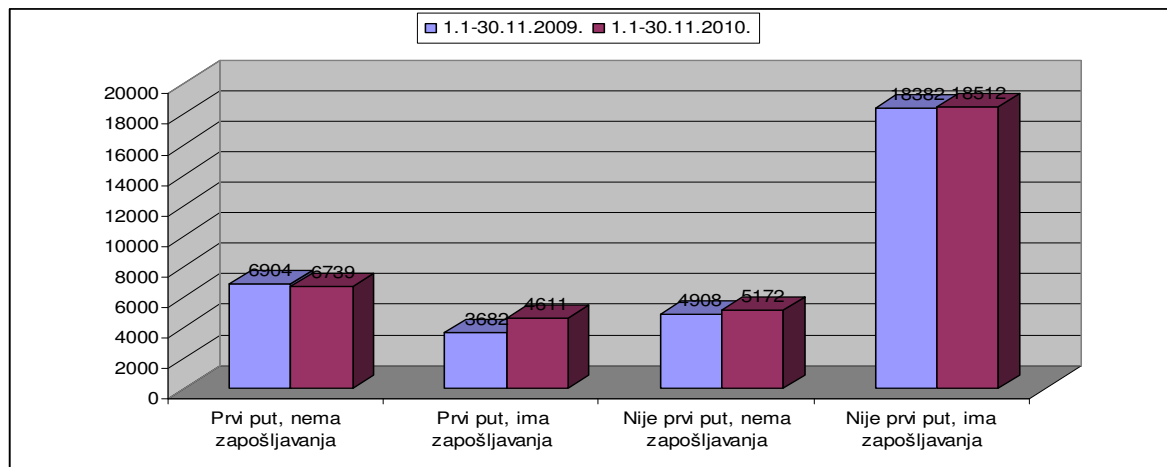

3. Prijavljeni na evidenciju nezaposlenih i prijavljena slobodna radna mjesta

Za jedanaest mjeseci 2010. godini **na evidenciju Zavoda za zapošljavanje se prijavilo 35.034 lica**, od čega su 11.350 žena ili 49,3%. Od navedenog broja, broj lica koja se prvi put prijavljuju je 9.404 ili 32,39%, dok se 18.261 lice ili 67,61% već prijavljivalo na evidenciju Zavoda. U odnosu na isti period 2009. godine prijavljeno je 1.158 lica više ili 3,41% (za jedanast mjeseci 2009. godine–33.876 novoprijavljenih).

Novoprijavljeni

Graf.5

Najviše novoprijavljenih lica bio je u Podgorici (10.326 ili 29,47%), Nikšiću (4.222 ili 12,05%) i Bijelom Polju (3.311 ili 9,45%).

Najviše novoprijavljenih je u starosnoj dobi od 18 do 25 godina 10.573 ili 30,18% i od 25 do 30 godina 6.471 ili 18,47%.

Posmatrano prema razlozima prestanka radnog odnosa, najviše novoprijavljenih je onih kojima je radni odnos prestao zbog isteka rada na određeno radno vrijeme – 9.542 ili 52,27% (od broja novoprijavljenih lica koja imaju evidentiran radni staž), zatim zbog isplacene otpremnina zapošljenom za cijim je radom prestala potreba (2.807 lica ili 15,38%) i zbog zaključenja sporazuma sa poslodavcem o prestanku radnog odnosa (1.378 lica ili 7,55%).

Za jedanaest mjeseci 2010. godine poslodavci su Zavodu za zapošljavanje **prijavili je 36.750 slobodnih radnih mjesta**. U odnosu na isti period 2009. godine prijavljeno je je 9.339 ili 20,26% manje slobodnih radnih mjesta.

Od ukupnog broja prijavljenih slobodnih radnih mjesta 4.532 ili 12,33% je radni odnos na **neodređeno** vrijeme, 21.961 ili 59,75% je radni odnos na **određeno** vrijeme, 1.914 ili 5,21% su **pripravnici** i 8.374 ili 22,78% su ostale vrste ranog

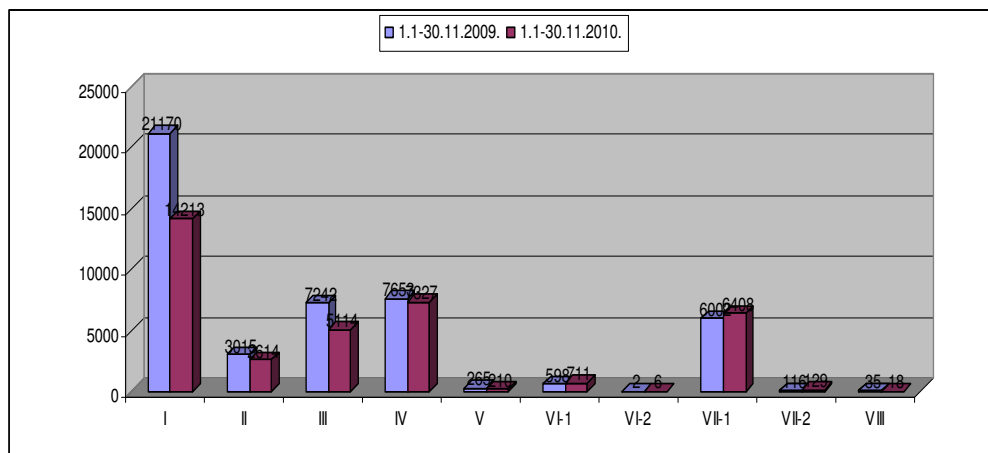
odosa (pripravnik–volonter, dopunski rad, privremeni i povremeni poslovi, sezonski poslovi, privremeno radno angažovanje,).

Posmatrano prema **vrsti radnog mjesta** 16.948 ili 46,11% su **novootvorena** radna mjesta, a 19.833 ili 53,89% su **upražnjena** radna mjesta.

Od ukupno prijavljenih slobodnih radnih mjesta 34.836 ili 94,79% su **potrebe za radnicima**, a 1.914 ili 5,21% su iskazane **potrebe za pripravnicima**.

Slobodna radna mjesta prema stepenima stručne spreme

Graf. 6.

Najviše slobodnih radnih mjesta je prijavljeno za I sss (14.240 ili 38,75%), zatim IV sss 7.331 ili 19,95% i VII-1 sss 6.408 ili 17,44%.

Najviše slobodnih radnih mjesta je prijavljeno u Podgorici 11.790 ili 32,08% od ukupnog broja slobodnih radnih mjesta, Budvi 6.173 ili 16,79% i Herceg Novom 3.690 ili 10,04%.

Najviše prijavljenih slobodnih radnih mjesta je u turizmu i ugostiteljstvu (7.818 ili 21,27%), zatim u trgovini, opravljanju motornih vozila i predmeta za domaćinstvo (7.493 ili 20,39%) i građevinarstvu (4.695 ili 12,78%).

4. Zapošljavanje

4.1. Prema povratnim informacijama dobijenim od strane poslodavaca putem obrasca E3, **sa evidencije Zavoda za zapošljavanje**, u periodu 1.1-30.11.2010. godine, **zaposleno je** 17.375 lica. U odnosu na isti period prošle godine kada je zaposleno 20.225 lica, došlo je do smanjenja zapošljavanja za 2.850 lica ili 14,09%.

Najviše zapošljavanja je bilo u Podgorici – 6.131 ili 35,29%, zatim u Herceg Novom – 2.595 ili 14,93% i Baru 1.893 ili 10,89%.

Najviše su zapošljavani srednjoškolci sa četvrtim stepenom stručne spreme – 4.976 ili 28,64%, zatim sa trećim 3.429 ili 19,73%, dok je najmanje zapošljavanja lica sa VIII stepenom obrazovanja – 5 ili 0,028%.

Pregled zapošljavanja po opštinama

(Tab.1.)

Rb	Opština	1.1-30.11.2009.		1.1-30.11.2010.		Odnosi 4:2	
		Zapošljavanje	%	Zapošljavanje	%	Nom.raz.	Indeks
	1	2	3	4	5	6	7
1	Andrijevisa	42	0.21	10	0.06	-32	23.81
2	Bar	1676	8.29	1893	10.89	217	112.95
3	Berane	407	2.01	274	1.58	-133	67.32
4	Bijelo Polje	1216	6.01	864	4.97	-352	71.05
5	Budva	1091	5.39	534	3.07	-557	48.95
6	Cetinje	316	1.56	213	1.23	-103	67.41
7	Danilovgrad	145	0.72	89	0.51	-56	61.38
8	Herceg Novi	2587	12.79	2595	14.94	8	100.31
9	Kolašin	208	1.03	46	0.26	-162	22.12
10	Kotor	1648	8.15	1152	6.63	-496	69.90
11	Mojkovac	218	1.08	115	0.66	-103	52.75
12	Nikšić	1659	8.20	1064	6.12	-595	64.14
13	Plav	19	0.09	0	0.00	-19	0.00
14	Pljevlja	931	4.60	929	5.35	-2	99.79
15	Plužine	24	0.12	17	0.10	-7	70.83
16	Podgorica	5865	29.00	6131	35.29	266	104.54
17	Rožaje	242	1.20	65	0.37	-177	26.86
18	Šavnik	27	0.13	17	0.10	-10	62.96
19	Tivat	940	4.65	651	3.75	-289	69.26
20	Ulcinj	878	4.34	618	3.56	-260	70.39
21	Žabljak	86	0.43	98	0.56	12	113.95
22	Ukupno:	20225	100.00	17375	100.00	-2850	85.91

Zapošljavanje

- prema stepenima stručne spreme, vrsti radnog mjesta i radnog odnosa -

(Tab.2.)

Rb	Sss	Ukupno	Novootvoreno	Upraznjeno	Neodređeno	Ostalo
	1	2	3	4	5	6
1	I	3288	1224	2064	406	2882
2	II	1250	770	480	120	1130
3	III	3429	1252	2177	436	2993
4	IV	4976	1517	3459	575	4401
5	V	92	19	73	15	77
6	VI ₁	654	174	480	99	555
7	VI ₂	2	1	1	1	1
8	VII ₁	3603	1356	2247	390	3213
9	VII ₂	76	28	48	15	61
10	VIII	5	4	1	2	3
11	Ukupno	17375	6345	11030	2059	15316

Od ukupnog broja radnih mjesta 6.345 ili 36,52% su **novootvorena radna mjesta**, dok su 11.030 ili 63,48% **upražnjena**. Na **neodređeno** radno vrijeme je zaposleno 2.059 lica ili 11,85%.

Zapošljavanje po djelatnostima

(Tab.3.)

Rb	Djelatnost	1.1-1.12.2009.		1.1-1.12.2010.		Odnosi 4:2	
		Zap.	%	Zap.	%	Nom.raz.	Indeks
	1	2	3	4	5	6	7
1	A Poljoprivreda, lov i šumarstvo	140	0.69	497	2.86	357	355.00
2	B Ribarstvo	33	0.16	50	0.29	17	151.52
3	D Proizvodnja i snadbijevanje elekt. energijom, gasom i vodom	124	0.61	58	0.33	-66	46.77
4	Đ Građevinarstvo	1877	9.28	1252	7.21	-625	66.70
5	E Trgovina na veliko i malo, opravka motornih vozila, motoc. i predmeta za domač.	5908	29.22	4598	26.46	-1310	77.83
6	G Prerađivačka industrija	1594	7.88	1309	7.53	-285	82.12
7	I Finansijsko poslovanje	231	1.14	489	2.81	258	211.69
8	J Aktivnosti u vezi sa nekretnin., iznajmljivanje i poslov. aktivn.	1608	7.95	873	5.02	-735	54.29
9	K Državna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	763	3.77	672	3.87	-91	88.07
10	L Obrazovanje	1807	8.94	1532	8.82	-275	84.78
11	LJ Zdravstveni i socijalni rad	751	3.71	858	4.94	107	114.25
12	M Ostale komunal., društvene i lične uslužne aktivnosti	1040	5.14	1135	6.53	95	109.13
13	N Privatna domaćinstva sa zaposlenim licima	5	0.02	8	0.05	3	160.00
14	NJ Eksteritorijalne organizacije i tijela	5	0.02	1	0.01	-4	20.00
15	V Vađenje rude i kamena	194	0.96	373	2.15	179	192.27
16	Z Saobraćaj, skladištenje i veze	1322	6.54	1077	6.20	-245	81.47
17	Ž Hoteli i restorani	2818	13.94	2589	14.90	-229	91.87
18	UKUPNO:	20220	100	17375	100	-2845	85.93

Najviše zapošljavanja je bilo na poslovima u trgovini na veliko i malo, opravi motornih vozila i predmeta za domaćinstvo – 4.598 ili 26,46% i ugostiteljstvu i trgovini – 2.589 ili 14,9%. Namanje zapošljavanje je bilo u eksteritorijalnim organizacijama - 1 ili 0,01% i privatnim domaćinstvima sa zaposlenim licima - 8 ili 0,05%.

4.2. Za jedanaest mjeseci 2010. godine ukupno je izdato 13.442 dozvole za **rad i zapošljavanje stranaca** što je za 18,03% manje u odnosu na isti period predhodne godine (16.400). Od toga se se 31,94% odnosi na dozvole za sezonski rad, a 61,42% na dozvole za zapošljavanje.

Ostvarenje kvote radnih dozvola u 2010. godini je znatno manje u odnosu na utvrđeni okvir uslijed uticaja ekonomske krize na smanjenje ekonomskih aktivnosti kao i nešto veće zapošljavanje domaće radne snage na sezonskim poslovima u odnosu na prethodnu godinu.

Najveći broj dozvola je izdao Biro rada Bar (sa kancelarijama Budva i Ulcinj) 5.241 ili 41,76%, zatim Biro rada Podgorica (sa kancelarijama Cetinje, Kolašin i Danilovgrad) 3.538 ili 28,19% i Biro rada Herceg Novi (sa kancelarijama Tivat i Kotor) 3.170 ili 23,26%.

Najviše dozvola izdato je u Budvi (3.764 ili 29,99% ukupnog broja izdatih dozvola) gdje preovladavaju radne dozvole za oblast turizma i ugostiteljstva, zatim u Podgorici (3.382 ili 26,95%) gdje su najzastupljenije radne dozvole koje se odnose na oblast građevinarstva i poljoprivrede i Herceg Novom (1.732 ili 13,8%) gdje se, radne dozvole, takođe, najčešće odnose na turizam i ugostiteljstvo.

Nominalno posmatrajući u svim opštinama radno angažovanje stranaca je u ovoj godini niže u odnosu na prethodnu ali je to smanjenje najveće u Podgorici (895 manje), Budvi (654 manje) i Herceg Novom (472 manje).

Posmatrano prema djelatnostima najviše je odobreno dozvola za turizam i ugostiteljstvu (3.700 ili 29,48%). Za potrebe građevinarstva je izdato 3.608 dozvola ili 28,75%, poljoprivrede 815 ili 6,49%, a u ostalim djelatnostima (trgovina, saobraćaj, prerađivačka industrija, itd) 4.426 ili 35,27%.

Nominalno posmatrajući rad i zapošljavanje stranaca je u oblasti građevinarstva niže za 1.988 ili 35,53%, u oblasti turizma i ugostiteljstva 1.363 ili 26,92%, u oblasti poljoprivrede 94 ili 10,34%, dok je u ostalim djelatnostima veće za 485 ili 12,31%.

Dozvole za zapošljavanje i rad stranaca po djelatnostima
- uporedni podaci za jedanaest mjeseci 2009. i 2010. godine -

Tab.4.

Rb	Biro rada – kancelarija	1.1-30.11. 2009.	%	1.1-30.11. 2010.	%	Odnosi 4:2	
						Nom. razlika	Index
						1	2
1	Turizam i ugostiteljstvo	5063	32.65	3700	29.48	-1363	73.08
2	Građevinarstvo	5596	36.08	3608	28.75	-1988	64.47
3	Poljoprivreda	909	5.86	815	6.49	-94	89.66
4	Ostale djelatnosti	3941	25.41	4426	35.27	485	112.31
5	Ukupno:	15509	100.00	12549	100.00	-2960	80.91

Najviše stranaca koji se zapošljavaju u Crnoj Gori je iz Republike Srbije - oko 40% od ukupnog broja, iz Bosne i Hercegovine oko 30% i Makedonije oko 20%.

U pogledu zanimanja, odnosno poslova na kojima se angažuju stranci u Crnoj Gori, to su: u oblasti ugostiteljstva najčešće konobari, šankeri, sobarice, kuvari, u oblasti građevinarstva PK i NK radnici, armirači, tesari, zidari, moleri-farbari, fasaderi, instalateri, monter, zavarivači, keramičari, građevinski tehničari, bravari, u oblasti trgovine prodavci, a u oblasti poljoprivrede najčešće PK i NK radnici.

4.3 Ublažavanju posljedica otvorene nezaposlenosti doprinosi i sezonsko zapošljavanje, kao jedan od programa aktivne politike zapošljavanja.

Ovaj vid zapošljavanja, se iz godine u godinu potvrđuje sve većim zapošljavanjem nezaposlenih lica sa evidencije Zavoda, i ne samo u turizmu i ugostiteljstvu već i u drugim djelatnostima: građevinarstvu, poljoprivredi, trgovini, zdravstvu. Za jedanaest mjeseci 2010. godine na sezonskim poslovima zaposleno je 6.499 nezaposlena lica, što je za 29,9% više u odnosu na planirani obim zapošljavanja.

Ostvarenje plana sezonskog zapošljavanja po biroima rada

(Tab. 5.)

R.b.	Biro rada	Plan 2010	Ostvarenje plana	Procenat ostvarenja
1.	Podgorica	1450	2117	146%
2.	Herceg Novi	1000	1261	126%
3.	Bar	1100	1255	114%
4.	Nikšić	450	694	154%
5.	Berane	300	355	118%
6.	Bijelo Polje	400	496	124%
7.	Pljevlja	300	321	107%
UKUPNO:		5000	6499	129%

4.4. Za period 1.1.2010–30.11.2010. godine radni odnos u Crnoj Gori zasnovalo je 1.325 **pripravnika** (1.077 sa visokom stručnom spremom). Od ukupnog broja finansirane su zarade za 475 pripravnika (sa vss 442, sa vss 14 i sa sss 19) ili 35,8%. Za isti period 2009. godine zaposleno je 1.467 pripravnika, a finansirane zarade za 984 ili 67,0%, dok je za jedanaest mjeseci 2008. godine ukupan broj zaposlenih pripravnika bio 2.021, a zarade su finansirane za 1.024 pripravnika ili 50,7%.

4.5. U periodu od januara do kraja novembra ove godine realizovana su 132 **javna rada** u kojima je angažovano 1631 nezaposleno lice.

Planom rada za 2010. godinu predviđena je realizacija 105 javnih radova u okviru kojih je planirano zapošljavanje 1.500 lica sa evidencije Zavoda.

Zavod je u saradnji sa ministarstvima, međunarodnim i nevladinim organizacijama realizovao 5 državnih javnih radova, u trajanju od jednog mjeseca do godinu dana, za 454 lica sa evidencije Zavoda.

Aktivnosti na realizaciji ovih projekata odnosili su se na: njegu starih lica u stanju socijalne potrebe; adekvatnu pripremu crnogorskih opština za turističku sezonu; sezonsko zapošljavanje maturanata i studenata; izradu nacionalnih suvenira i uređenje i održavanje željezničke infrastrukture Crne Gore.

U saradnji sa opštinama, javnim institucijama i nevladinim sektorom realizovano je 127 lokalnih javnih radova sa 1.177 učesnika.

Radovi su se izvodili u trajanju od jednog do dvanaest mjeseci, a odnosili su se na borbu protiv bolesti zavisnosti, pružanje usluga djeci i mladima sa teškoćama u razvoju, podsticanje razvoja ruralnog i primorskog turizma, izradu suvenira, sređivanje bibliotekarske građe, uređenje nacionalnih i gradskih parkova, korita i obala rijeka, uslužni servis zanatskih radova, i dr.

4.6. Za jedanaest mjeseci 2010. godine je odobreno 427 **kredita za samozapošljavanje** u vrijednosti od 2.808.000€, čijom realizacijom je omogućeno otvaranje 562 nova radna mjesta. Od ovog broja, 355 (83,14%) odobrenih kredita su dodijeljena nezaposlenim licima, 22 (5,15%) odobrena kredita je za preduzetnike, dok je 50 (11,7%) kredita namijenjeno pravnim licima.

Takođe, isfinansirana su i 4 projekta čiji su nosioci lica sa invaliditetom.

Pripadnice ženskog pola su nosioci 148 odobrenih kredita (41,6%) u iznosu od 840.000€.

Akcent na prilikom odobravanja kredita je bio na manje razvijenim opštinama tako da je u njihov razvoj plasirano 310 (72,6%) kredita u vrijednosti 1.990.000€.

Najveći broj kredita je odobren u opštinama: Nikšić (78), Bijelo Polje (54), Berane (47), Pljevlja (38) i Podgorica (48). Najmanji broj odobrenih kredita je u opštinama Žabljak i Kotor (po 2).

Kreditni su odobravani za projekte iz svih djelatnosti, u skladu sa planiranim regionalnim razvojem. Najviše odobrenih kredita je iz oblasti poljoprivrede i ribarstva (48,95%). Slijede trgovina (16,4%) i zanatstvo i lične usluge (14,99%).

U periodu 1.1–30.11.2010. godine realizovano je 45 programa Edukacije preduzetnika i njima su obuhvaćena 590 lica.

5. Aktivne mjere u svrhu veće zapošljivosti

5.1. Priprema za zapošljavanje

Za period od jedanaest mjeseci 2010. godine realizovana su 222 programa pripreme za zapošljavanje (prekvalifikacija, dokvalifikacija i sl.) sa 3.758 polaznika, što je za 1.527 lica više u odnosu na isti period prošle godine (plan za 2010. godinu ostvaren je sa 117 %).

Od ukupnog broja realizovanih programa na programe osposobljavanja za rad na konkretnom radnom mjestu kojim se obezbjeđuje zapošljavanje polaznika programa na neodređeno vrijeme - **poznati poslodavac** odnosi se 37, u kojima je uključeno 186 lica i 186 programa obrazovanja i osposobljavanja **za tržište rada** sa 3.572 polaznika, od kojih su 778 lica polaznici programa obrazovanja za osposobljavanje za zanimanja, a 2.794 polaznici programa sticanja vještina.

Programi su realizovani u skladu sa nacionalno važećim programima koji obuhvataju sadržaje utvrđene standardima znanja za određena zanimanja.

Posmatrano po vrstama programa, sa 20% učestvuju polaznici programa stručnog osposobljavanja, 2,2% programa dokvalifikacije i 77,8% programa prekvalifikacije.

Programima sticanja vještina, koji su realizovani u saradnji sa organizatorima obrazovanja, obuhvaćena su 2.794 lica koja traže zaposlenje.

Programi informatičkog opismenjavanja organizovani su za 1.215 lica, a programi sticanja znanja iz stranih jezika za 798 lica.

Edukacija nezaposlenih lica za računovođe, menadžere, poslovne sekretare i voditelje jahti, organizovana je za 455 polaznika.

Učesnici programa su lica sa završenom osnovnom školom – I i II stepen stručne spremlje – 12,5%, srednjom – III, IV i V stepen str. spr. – 60% i visokom školom –

VI i VII stepen str. spr. – 27,5%. Lica ženskog pola, u navedenim programima učestvuju sa 59,3%. Kada je riječ o starosnoj strukturi polaznika programa, učešće mladih je 35,4%, lica od 25 do 45 godine života - 55,1% i starijih od 45 godina – 9,5%.

Učešće dugoročno nezaposlenih lica u programima je 31%, a lica bez staža 2,2%.

5.2. Profesionalna rehabilitacija lica sa invaliditetom i ostalih teže zapošljivih lica

Na evidenciji Zavoda, na dan 30.11.2010. godine nalazilo se 2.269 lica sa invaliditetom (žena je bilo 715 ili 31,51%), što predstavlja oko 7,07% od ukupnog broja nezaposlenih. Od navedenog broja je 1.677 invalida rada (od čega je 481 žene ili 28,68%) i 592 lica kategorisane omladine (od čega su 234 žena ili 39,53%).

Radi stvaranja uslova za uspješnu profesionalnu rehabilitaciju i povećanje zaposlenosti lica sa invaliditetom i njihovo ravnopravno učešće na tržištu rada, krajem 2009. godine, u saradnji sa Agencijom "Pa Mark" počeo je da se realizuje **Pilot program »Primjena Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom u praksi«**.

Program se realizovao u trajanju od šest mjeseci, i to u dva dijela: jedan je predstavljao uključivanje u proces profesionalne rehabilitacije 32 nezaposlena lica sa preprekama u zapošljavanju – rehabilitanti, dok se s druge strane istovremeno vršila početna obuka 12 nezaposlenih lica sa visokom stručnom spremom raznih profila zanimanja, neophodnih za rad u profesionalnoj rehabilitaciji u Crnoj Gori, koji će po međunarodnim standardima realizovati programe profesionalne rehabilitacije teže zapošljivih lica.

Pilot program **»Primjena Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom u praksi – slijepa i slabovidna lica«** je počeo 1.2.2010. godine i trajao je dva mjeseca. U program je bilo uključeno sedam slijepih i slabovidnih lica i sa stanovišta pojedinca, cilj programa je bio: prevazilaženje slijepoće odnosno slabovidnosti kao komunikacijske i pokretne prepreke, reorganizacija i reorijentacija života nakon nastale smetnje, povećanje mogućnosti za moguće kasnije uključivanje u programe osposobljavanja, obrazovanja i zaposlenje, usvajanje osnovnih socijalnih i životnih vještina i prepoznavanje vlastitih prepreka kod zapošljavanja.

Posmatrajući period od početka realizacije pilot projekta (novembar 2009. godine) u programe profesionalne rehabilitacije ukupno je uključeno 110 lica sa evidencija biroa rada Podgorica, Nikšić i Bar. U taj broj uključena su i lica koja su bila uključena u program namijenjen slijepim i slabovidnim licima.

U toku posmatranog perioda devet lica, koja su prošla procjenu preostale radne sposobnosti, našlo je zaposlenje, na određeno vrijeme.

Takođe, u septembru je počeo seminar za dugoročno nezaposlena lica koja imaju **oštećenja sluha i govora**. Program u koji je uključeno 13 lica sa evidencije Biroa rada Podgorica trajeće 4 nedelje uz intezivno praćenje od 6 mjeseci.

Program za dugoročno nezaposlena lica se izvodi kroz informativno-motivacione seminare (radionice) sa ciljem aktivnijeg i efikasnijeg uključivanja lica u traženje posla.

Projekat je namijenjen svim dugotrajno nezaposlenim licima i svim drugim teže zapošljivim licima.

Za jedanaest mjeseci 2010. godine realizovano je 105 seminara za dugoročno nezaposlena lica u koje je pohađalo 1.252 nezaposlena lica. Najviše seminara je organizovano u Podgorici – 25 u kojima je učestvovalo 313 dugoročno nezaposlenih lica.

U saradnji sa socijalnim partnerima, Zavod je u ovoj godini organizovao 7 javnih radova "**Sunčane radionice**" (izrada suvenira, čestitki, ukrasa i papirne galanterije) u Herceg Novom, Kotoru, Baru, Nikšiću, Bijelom Polju, Mojkovcu i Pljevljima. U ovim javnim radovima je uključeno 69 lica sa invaliditetom. Ova lica su zasnovala radni odnos na određeno vrijeme od jednog mjeseca do godinu dana.

Takođe organizovano je 16 programa javnih radova, u trajanju od tri do deset mjeseci: u Podgorici, Bijelom Polju, Pljevljima, Nikšiću, Mojkovcu, Rožajama i Herceg Novom, u koje je uključeno 114 nezaposlenih lica na **poslovima profesionalnog asistenta**. Izvođači ovih programa su nevladine organizacije, koje se bave pitanjima lica sa invaliditetom, posebno udruženja roditelja djece sa teškoćama u razvoju i škole koje pohađaju ova djeca, a partneri u realizaciji programa, pored Zavoda, su i lokalne samouprave, domovi zdravlja, socijalne ustanove i drugi. Personalni asistenti i asistenti u nastavi se prethodno edukuju, kako bi na kvalitetan način pružali podršku djeci, van kuće i za vrijeme boravka u školi, pružali pomoć u savladavanju prilagođenog gradiva, kao i nastavniku da se ravnopravno posveti svim učenicima. Takođe, za roditelje, za koje je potrebno pruža im određena podrška edukacije ili psiho socijalnih tretmana od strane stručnih lica.

Za jedanaest mjeseci je realizovano i 7 radova koji se odnose na pomoć djeci i omladini sa smetnjama u razvoju u kući i dnevnim centrima u kojima je uključeno 26 lica. Ova podrška se realizuje u trajanju od tri do deset mjeseci: u Podgorici, Bijelom Polju, Nikšiću, Baru i Beranama.

5.3. Profesionalna orijentacija

Procesom direktnog individualnog profesionalnog informisanja od strane savjetnika za profesionalnu orijentaciju obuhvaćena su 342 nezaposlena lica.

Procesom profesionalnog informisanja obuhvaćeno je 2.211 klijenata, od čega 342 nezaposlena lica, 249 roditelja učenika završnih razreda osnovnih škola i 1.620 učenika osnovnih i srednjih škola.

Kada je riječ o profesionalnom svjetovanju nezaposlenih kroz proces individualnog profesionalnog savjetovanja prošlo je 246 nezaposlenih lica.

Proces individualnog profesionalnog savjetovanja prošlo je oko 215 učenika; Proces kompletne psihološke obrade prošlo je oko 188 učenika.

Radioničarske aktivnosti prošlo je 2.271 lice, od čega oko 1.326 nezaposlenih lica, 89 studenata i 856 učenika osnovnih i srednjih škola.

6. Zaključak

- Analiza nezaposlenosti za period od jedanaest mjeseci ove godine, najopštije gledano, pokazuje da je tržište rada bilo izloženo jakom uticaju globalne ekonomske krize, čak intenzivnijem u odnosu na zadnji kvartal protekle godine.
- Tada započeti trend rasta nezaposlenosti intenzivnije se nastavio u prva četiri mjeseca ove godine, tako da je broj nezaposlenih, krajem aprila, dostigao maksimalnih 33.054 lica, uz dobru okolnost i realne izgleda da se do kraja godine ovaj broj ne može dostići. Smanjenje nezaposlenosti tokom turističke, građevinske i poljoprivredne sezone i izvjesni oporavak ekonomije „iskompenzirao” je nagli trend rasta nezaposlenosti iz prvog kvartala.
- Broj nezaposlenih na kraju aprila ove u odnosu na isti period prošle godine bio je veći za 21,2%, a na kraju novembra ove u odnosu na prošli novembar za 7,8%, što ukazuje na izvjesno ublažavanje trenda rasta nezaposlenosti.
- Tražnja na tržištu rada, mjerena brojem prijavljenih slobodnih radnih mjesta u prošloj godini u odnosu na 2008. godinu je smanjena za 25,4%, a za jedanaest mjeseci ove u odnosu na isti period prošle godine za 20,2%, što može biti pokazatelj da je glavni udar ekonomske krize na tržište rada ipak prošao, ali što ne znači, imajući u vidu prirodu tržišta rada, da će oporavak ići istim tempom kao u realnom sektoru.

- Ekonomska kriza je uticala da dođe do značajnih promjena u strukturi tražnje. Od ukupnog broja prijavljenih slobodnih radnih mjesta, poslodavci su u obimu od 38,7% tražili nekvalifikovane radnike, 59,7% zasnivanje radnog odnosa na određeno vrijeme i više da popune upražnjena nego novootvorena radna mjesta.
- Do promjene je došlo i na strani ponude, jer se u ukupnom broju nezaposlenih, u odnosu na prošlu godinu, a naročito na pretkrizni period, smanjio broj onih sa niskim kvalifikacijama, a povećalo učešće mladih i visokoobrazovanih sa 14,5% u prošloj na 18,9% u ovoj godini.
- Takođe, u strukturi novoprijavljenih nezaposlenih lica najviše ih je u starosnoj dobi od 18 do 25 godina (10.573 ili 30,18%) i od 25 do 30 godina (6.471 ili 18,47%).
- Regionalno posmatrano, nivo nezaposlenosti je i dalje ostao različit po regionima (visoka nezaposlenost u sjevernom regionu), međutim podaci pokazuju da je u ovoj godini do najintenzivnijeg povećanja nezaposlenosti u odnosu naprošlu godinu došlo u centralnom regionu (16,5%), potom u primorskom (2,4%) i sjevernom (1%).
- Dugoročna nezaposlenost je smanjena u odnosu na isti period prošle godine. Na zaposlenje preko jedne godine čeka 17.588 nezaposlenih ili 54,84%, dok ih je na isti dan prošle godine bilo 17.498 ili 58,9%. Ovo je jednim dijelom i rezultat većeg priliva mlađe populacije u nezaposlenost.
- U odnosu na prošlu godinu sa evidencije nezaposlenih je manje zaposleno 14% lica, a od ukupnog broja zaposlenih 11,8% se zaposlilo na neodređeno vrijeme. Najviše zapošljavanja je bilo na poslovima u trgovini na veliko i malo, opravci motornih vozila i predmeta za domaćinstvo – 4.598 ili 26,46% i ugostiteljstvu i turizmu – 2.589 ili 14,9%.
- Za jedanaest mjeseci 2010. godine na sezonskim poslovima zaposleno je 6.499 nezaposlena lica, što je za 29,9% više u odnosu na planirani obim zapošljavanja. Veći obim sezonskog zapošljavanja je, pored smanjene tražnje u ticao da u ovoj godini poslodavci zaposle manje stranaca za 18%, u odnosu na prošlu godinu.
- U analiziranom periodu je došlo do smanjenja zapošljavanja pripravnika, kao i su finansiranja njihovih zarada. Od ukupno 1.325 zaposlenih pripravnika zarade su finansirane za 475 zaposlenih, dok je u 2009. godini taj broj bio 984, a u 2008. godini 1.024 pripravnika.
- Programa pripreme za zapošljavanje (dokvalifikacija, prekvalifikacija i sl.) i prograva javnih radova je u ovoj u odnosu na predhodnu godinu ostvaren veći broj njihove realizacije kao i veći obuhvat nezaposlenih lica tim

programima dok je kreditiranje samozapošljavanja ostalo na približno istom nivou. Kada su u pitanju lica sa invaliditetom i druga teže zapošljiva lica u ovoj godini intenzivno se radilo na realizaciji programskih sadržaja primjerenih toj kategoriji nezaposlenih u cilju njihove veće zapošljivosti.

Mjere i aktivnosti

1. Imajući u vidu neposredan uticaj globalne ekonomske krize na ograničene finansijska sredstva koja se u tim uslovima mogu usmjeravati u realizaciji mjera aktivne politike zapošljavanja, treba nastojati da se u njihovoj realizaciji ostvari efikasnost onih mjera koje najneposrednije utiču na povećano zapošljavanje.
2. Uspostaviti neposredniju saradnju sa poslodavcima u nastojanju da se brže sagledavaju i zadovoljavaju njihove kadrovske potebe.
3. Preduzimati blagovremene i kontinuirane aktivnosti da se u vrijeme turističke i građevinske sezone u većoj mjeri nego do sada radno angažuju lica sa evidencije nezaposlenih te da se u tom smislu ostvari veća mobilnost posebno iz sjevernih opština.
4. Blagovremeno organizovati pripremu za sezonsko zapošljavanje svršenih maturanata i studenata kako bi se u narednoj godini povećalo njihovo zapošljavanje, prije svega u vrijeme turističke sezone. Takođe, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, Ministarstvom turizma i Unijom poslodavaca predložiti model učeničke i studentske prakse u vrijeme turističke sezone.
5. Imajući u vidu potrebu ostvarivanja veće korelacije između upisne politike i potreba tržišta rada neophodno blagovremeno dati odgovarajuće inpute o stanju i prisutnim trendovima na tržištu rada kako bi se kroz utvrđivanje upisnih kvota uvažila kretanja na tom tržištu.
6. Kako u uslovima krize po pravilu bez posla ostaju lica sa nižim stepenom školske spreme, stariji radnici i lica sa neadekvatnim kvalifikacijama koja se teže zapošljavaju, nameće potrebu intenzivnijeg sprovođenja tehnologije rada i programskih sadržaja namijenjenim tim kategorijama nezaposlenih.
7. U prvom kvartalu naredne godine pripremiti cjelovitu analizu efekata realizacije mjera aktivne predviđenih Nacionalnim akcionim planom zapošljavanja.

8. Ostvariti veći stepen partnerstva sa lokalnim samoupravama u pogledu koncipiranja i realizacije programa primjerenih rješavanju problema nezaposlenosti u pojedinim opštinama posebno u onim sa visokom stopom nezaposlenosti.
9. Neophodno je okončati aktivnosti na potpunoj implementaciji programa objedinjene naplate, kako bi se imali potpuni i blagovremeni podaci o stanju i trendovima na tržištu rada posebno o broju i strukturi zaposlenih.

PRILOG**Prijavljena slobodna radna mjesta**
- prema stepenima stručne spreme -

Tab.6.

Rb	Stepen stručne spreme	1.1-30.11.2009.		1.1-30.11.2010.		Odnosi 4:2	
		Ukupno	%	Ukupno	%	Nom.raz.	Indeks
	1	2	3	4	5	6	7
1	I	21170	45.93	14213	38.67	-6957	67.14
2	II	3015	6.54	2614	7.11	-401	86.70
3	III	7242	15.71	5114	13.92	-2128	70.62
4	IV	7653	16.60	7327	19.94	-326	95.74
5	V	265	0.57	210	0.57	-55	79.25
6	VI-1	598	1.30	711	1.93	113	118.90
7	VI-2	2	0.00	6	0.02	4	300.00
8	VII-1	6002	13.02	6408	17.44	406	106.76
9	VII-2	116	0.25	129	0.35	13	111.21
10	VIII	35	0.08	18	0.05	-17	51.43
11	Σ	46089	100	36750	100	-9339	79.74

Prijavljena slobodna radna mjesta
- po opštinama -

Tab 7.

Rb	Opština	1.1-30.11.2009.		1.1-30.11.2010.		Nom. Razlika (5-3)	Indeks (5:3)
		Broj prijava o SRM	Broj SRB	Broj prijava o SRM	Broj SRB		
	1	2	3	4	5	6	7
1	Andrijevica	37	54	42	50	-4	92.59
2	Bar	1410	3422	1723	3432	10	100.29
3	Berane	316	568	360	478	-90	84.15
4	Bijelo Polje	876	1703	843	1114	-589	65.41
5	Budva	3121	8466	2746	6173	-2293	72.92
6	Cetinje	340	974	317	497	-477	51.03
7	Danilovgrad	175	384	159	272	-112	70.83
8	Herceg Novi	1970	3841	2092	3690	-151	96.07
9	Kolašin	238	335	136	167	-168	49.85
10	Kotor	1399	2709	1299	2061	-648	76.08
11	Mojkovac	169	258	114	150	-108	58.14
12	Nikšić	1401	3418	1051	2008	-1410	58.75
13	Plav	59	166	49	56	-110	33.73
14	Pljavlja	613	1099	740	1129	30	102.73
15	Plužine	30	44	26	27	-17	61.36
16	Podgorica	5482	13785	6185	11790	-1995	85.53
17	Rožaje	319	907	210	333	-574	36.71
18	Šavnik	37	58	22	23	-35	39.66

Slobodna radna mjesta
- prema djelatnostima -

(Tab.8.)

Rb	Djelatnost <i>1</i>	1.1-30.11.2009.		1.1-30.11.2010.		Odnosi 4:2	
		OSRM	%	OSRM	%	Nom.raz.	Indeks
		2	3	4	5	6	7
1	A.Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1411	3.06	1089	2.96	-322	77.18
2	B.Ribarstvo	112	0.24	122	0.33	10	108.93
3	D.Proizvodnja i snabdevanje elektricnom energijom, gasom i vodom	242	0.53	140	0.38	-102	57.85
4	Đ.Gradevinarstvo	8971	19.46	4695	12.78	-4276	52.34
5	E.Trgovina na veliko i trgovina na malo; opravka motornih vozila, motocikla i predmeta za licnu upotrebu i domacinstvo	9131	19.81	7493	20.39	-1638	82.06
6	G.Preradivacka industrija	3265	7.08	2242	6.10	-1023	68.67
7	I.Finansijsko posredovanje	396	0.86	795	2.16	399	200.76
8	J.Aktivnosti u vezi s nekretninama, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti	3926	8.52	2583	7.03	-1343	65.79
9	K.Državna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	1573	3.41	1293	3.52	-280	82.20
10	L.Obrazovanje	2686	5.83	2654	7.22	-32	98.81
11	LJ.Zdravstveni i socijalni rad	905	1.96	1263	3.44	358	139.56
12	M.Ostale komunalne, društvene i licne uslužne aktivnosti	2079	4.51	1947	5.30	-132	93.65
13	N.Privatna domacinstva sa zaposlenim licima	31	0.07	13	0.04	-18	41.94
14	NJ.Eksteritorijalne organizacije i tela	7	0.02	2	0.01	-5	28.57
15	V.Vadenje ruda i kamena	429	0.93	642	1.75	213	149.65
16	Z.Saobracaj, skladištenje i veze	2280	4.95	1959	5.33	-321	85.92
17	Ž.Hoteli i restorani	8645	18.76	7818	21.27	-827	90.43
18	UKUPNO CRNA GORA=	46089	100	36750	100.00	-9339	79.74

Dozvole za zapošljavanje i rad stranaca po opštinama i biroima rada
 - uporedni podaci za jedanaest mjeseci 2009. i 2010. godine -

Tab. 9.

Rb	Biro rada – kancelarija	1.1-30.11. 2009.	%	1.1-30.11. 2010.	%	Odnosi 4:2	
						Nom. razlika	Index
	1	2	3	4	5	6	7
1	Podgorica	4277	27.58	3382	26.95	-895	79.07
2	Cetinje	96	0.62	44	0.35	-52	45.83
3	Danilovgrad	130	0.84	94	0.75	-36	72.31
4	Kolašin	18	0.12	18	0.14	0	100.00
5	Biro rada Podgorica	4521	29.15	3538	28.19	-983	78.26
6	Berane	60	0.39	36	0.29	-24	60.00
7	Andrijevica	2	0.01	0	0.00	-2	0.00
8	Plav	82	0.53	23	0.18	-59	28.05
9	Rožaje	205	1.32	130	1.04	-75	63.41
10	Biro rada Berane	349	2.25	189	1.51	-160	54.15
11	Herceg Novi	2204	14.21	1732	13.80	-472	78.58
12	Kotor	838	5.40	754	6.01	-84	89.98
13	Tivat	720	4.64	684	5.45	-36	95.00
14	Biro rada Herceg Novi	3762	24.26	3170	25.26	-592	84.26
15	Nikšić	547	3.53	338	2.69	-209	61.79
16	Šavnik	0	0.00	0	0.00	0	-
17	Plužine	0	0.00	0	0.00	0	-
18	Biro rada Nikšić	547	3.53	338	2.69	-209	61.79
19	Pljevlja	35	0.23	20	0.16	-15	57.14
20	Žabljak	13	0.08	9	0.07	-4	69.23
21	Biro rada Pljevlja	45	0.29	29	0.23	-16	64.44
22	Bijelo Polje	89	0.57	43	0.34	-46	48.31
23	Mojkovac	16	0.10	1	0.01	-15	6.25
24	Biro rada Bijelo Polje	105	0.68	44	0.35	-61	41.90
25	Bar	1327	8.56	1239	9.87	-88	93.37
26	Budva	4418	28.49	3764	29.99	-654	85.20
27	Ulcinj	432	2.79	238	1.90	-194	55.09
28	Biro rada Bar	6177	39.83	5241	41.76	-936	84.85
29	Σ CRNA GORA	15509	100.00	12549	100.00	-2960	80.91

Broj učesnika javnih radova u 2010. godini (za 11mjeseci)*(Tab.10..)*

Rb	Javni radovi	Broj	Angažovana lica	% plana
	1	2	3	4
1	Državni javni radovi	5	454	90,8
2	Lokalni javni radovi	127	1.177	117,7
3	Ukupno	132	1.631	108,7

Državni javni radovi po biroima rada u 2010. godini (za 11mjeseci)*(Tab.11.)*

Rb	Biroi rada	Državni javni radovi	
		Broj radova	Broj učesnika
1	2	3	
1	Podgorica	5	130
2	Nikšić	5	54
3	Bijelo Polje	5	59
4	Berane	4	45
5	Bar	4	75
6	Herceg Novi	3	66
7	Pljevlja	2	25
8	Ukupno	5	454

Lokalni javni radovi po biroima rada u 2010. godini (za 11mjeseci)*(Tab.12..)*

Rb	Biroi rada	Lokalni javni radovi	
		Broj radova	Broj učesnika
1	2	3	
1	Podgorica	31	341
2	Nikšić	19	130
3	Bijelo Polje	32	336
4	Berane	14	183
5	Bar	8	58
6	Herceg Novi	15	79
7	Pljevlja	8	50
8	Ukupno	127	1.177

Broj polaznika programa za zanimanja i vještine

(Tab.13..)

Rb	Zanimanja i vještine	Biro rada								
		Podgorica	Niškić	B. Pojje	Berane	Bar	H. Novi	Piljevija	Ukupno	% plana
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	I za poznatog poslodavca	19	1	60	33	23	25	25	186	30
2	II za tržište rada	251	78	113	215	78	15	28	778	156
3	Ukupno - zanimanja	270	79	173	248	101	40	53	964	80
4	Poljoprivreda i prerada hrane	1	/	34	46	/	10	25	116	129
5	Drvoprerada	/	/	/	44	/	1	/	45	45
6	Građevinarstvo	85	33	67	73	/	/	/	258	86
7	Metaloprerada i elektroteh.	/	5	3	/	19	/	10	37	39
8	Turizam i ugostiteljstvo	31	25	53	13	21	18	18	179	60
9	Uslužne djelatnosti	138	15	12	62	47	7	/	281	187
10	Ostale djelatnosti	15	1	4	10	14	4	/	48	29
11	Ukupno - vještine	1.178	260	362	268	204	323	199	2.794	140
12	Informatika	395	168	193	90	120	115	134	1.125	91
13	Strani jezici	338	70	92	50	57	127	64	798	199
14	Vozači "C", "D" i "E" kat.	155	/	40	110	/	21	/	326	181
15	Računovođe	131	21	14	8	13	40	1	228	
16	Menadžeri	90	1	/	/	14	/	/	105	
17	Poslovni sekretari	40	/	23	10	/	10	/	83	
18	Ostale vještine	29	/	/	/	/	10	/	39	
19	Ukupan broj polaznika	1.448	339	535	516	305	363	252	3.758	117
20	Procenat ostvarenja plana	170	85	91	107	105	140	76	117	